

Istniejące badania naukowe dotyczące migracji pracowniczych nie odzwierciedlają roli pracodawców i ich interesów. Niektórzy badacze przedstawiają migracje jako grę o sumie niezerowej, w której korzyści odnoszą wszyscy trzej główni gracze: migranci, społeczeństwo wysyłające i społeczeństwo przyjmujące. Zgodnie z takim spojrzeniem na sprawę, rola pracodawców w kraju przyjmującym, którzy naszym zdaniem są źródłową przyczyną migracji pracowniczych, jest niedoceniana. Kwestia wygląda podobnie, jeśli spojrzeć przez pryzmat głównych teorii migracyjnych. Jako głównych aktorów postrzegają one migrantów, pośredników (np. agencje pracy lub sieci złożone z rodziny/przyjaciół), a także państwa wysyłające i przyjmujące. Rola pracodawców jest zwykle zredukowana do charakterystyki przyjmującego rynku pracy lub przepisów imigracyjnych. W rzeczywistości pracodawcy zabiegają jednak o swoje interesy związane z międzynarodowymi migracjami pracowników. Zamierzamy więc wypełnić lukę w wiedzy dotyczącej migracji pracowniczych, badając pomijaną dotychczas rolę interesów pracodawców.

Cel tego projektu ma dwa wymiary: empiryczny i teoretyczny. Na wymiar empiryczny będą składać się dogłębne analizy wpływów interesów pracodawców w różnych kontekstach politycznych, ekonomicznych i społeczno-kulturowych: w Niemczech, Włoszech, Polsce, Zjednoczonym Królestwie, oraz w całej Unii Europejskiej (UE) w okresie negocjacji poprzedzających rozszerzenie w 2004 roku. Przypadek Polski będzie szczególnie interesujący. Będziemy mieli okazję obserwować udział pracodawców w kierowaniu do kraju migrantów w okresie, gdy Polska przeobraża się z państwa emigracyjnego w jeden z głównych w Europie krajów przyjmujących cudzoziemskich pracowników (w latach 2017–2020). Teoretycznym celem projektu jest zastosowanie innowacyjnego podejścia analitycznego odwołującego się do Nowej Ekonomii Instytucjonalnej (NEI) i jej fundamentalnych pojęć, takich jak grupy interesu, zbiorowe działania, konflikt interesów, zakorzenienie w kontekście instytucjonalnym czy pokusa nadużycia.

W kontekście migracji pracowniczych interesy grupowe pracodawców wyrażają się przede wszystkim w ich wysiłkach, by wpływać na polityki publiczne. Mogą się także wyrażać w działaniach niezależnych od tych polityk, lub wręcz sprzecznych z ich intencjami. W tych badaniach chcemy również uwzględnić sytuacje, w których pracodawcy nie wyrażają swych preferencji, lecz ich interesy są brane pod uwagę przez innych aktorów, na przykład instytucje państwowe. Co ważne, na interesy pracodawców wpływają historycznie zakorzenione czynniki, które stanowią sprzyjające im otoczenie. To doprowadza nas do ogólnej hipotezy projektu: Instytucje (w tym regulacje) dotyczące napływu i zatrudniania cudzoziemców odzwierciedlają interesy grupowe pracodawców. Sformułowano także cztery hipotezy posiłkowe np. że sprzyjający interesom pracodawców napływ i zatrudnianie imigrantów może mieć miejsce nawet, gdy pracodawcy aktywnie o to nie zabiegają. Jeśli hipotezy posiłkowe się potwierdzą, uznamy, że nasza hipoteza ogólna trafnie opisuje realia migracji pracowniczych.

Dotychczas badania naukowe skupiały się na lobbyingu pracodawców (nauki polityczne), lub na roli pracodawców w określonych sektorach gospodarki np. rolnictwie. Mamy nadzieję poszerzyć tę wąską perspektywę. Nowatorskość projektu wynika także z wybranego podejścia analitycznego. Jako że skupiamy się zarówno na pracodawcach jako grupie interesu, jak i na środowisku instytucjonalnym w którym interesy pracodawcy są brane pod uwagę, zaadaptowaliśmy ramy teoretyczne NEI, która nigdy dotąd nie była wykorzystywana w badaniach migracyjnych. Zakorzeniając nasze badania w metodologii NEI będziemy mogli przyglądać się wszystkim potencjalnym poziomom wpływu, od norm społecznych i instytucji nieformalnych, przez środowisko instytucjonalne i relacje między graczami na rynku pracy, a kończąc na alokacji zasobów w gospodarce.

By osiągnąć cel, zamierzamy analizować dokumenty – administracji publicznych, organizacji pracodawców, związków zawodowych, izb handlowych; przeprowadzać wywiady z kluczowymi aktorami w każdym z badanych przypadków – przedstawicielami organizacji pracodawców, agencji pracy, związków zawodowych, byłymi pracodawcami, stronami reprezentującymi elity polityczne i administrację; przeprowadzać analizę dyskursu na forach politycznych np. podczas debat i przemówień. Aby mieć pewność najwyższych standardów i zwiększyć rozpoznawalność projektu, powołana zostanie nie pobierająca wynagrodzenia Rada Doradców, składająca się z szerokiego grona ekspertów.